

УДК 338.246

Лазебник Л.Л.¹, Андрухович Д.Р.²¹ проф. Державного податкового університету² доц. Державного податкового університету

ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Незважаючи на труднощі воєнного часу, Україна, як країна-кандидат в члени ЄС має будувати свою політику регулювання підприємницької діяльності на принципах сталого розвитку та із врахуванням нової індустріальної парадигми 5.0. Як кожен інноваційний напрям Індустрія 5.0 потребує значних фінансових ресурсів та сприятливого регуляторного клімату з боку держави. Свого часу в цьому напрямі в Україні була прийнята низка документів Хартія 4.0 (2016), Стратегія Індустрії 4.0 (2018) та маніфест Industry4Ukraine (2019).

Актуальність цієї проблеми полягає саме в тому, щоб трансформувати державну допомогу в ефективний інструмент, що синхронізує економічне зростання, інтелектуалізацію суспільства та цілі сталого розвитку в контексті євроінтеграційних прагнень України.

Ключовим чинником переходу до Індустрії 5.0 є інтелектуалізація, яка потребує комплексної державної підтримки. Для досягнення мети пропонуються такі механізми: по-перше, це підтримка стартапів та інноваційної діяльності, зокрема малого та середнього бізнесу; по-друге, необхідні відновлення та розвиток людського капіталу, насамперед потенціалу інженерних кадрів, науки та освіти як на рівні держави, так і на рівні спільнот, впровадження концепції безперервного навчання в умовах поширення ШІ; по-третє, важливим є залучення коштів іноземних інвесторів на створення та комерціалізацію Deep Tech Інновацій та Deep Tech підприємництва в контексті платформізації економіки та розбудови інноваційних екосистем, необхідних для повоєнного відновлення. Ми підтримуємо думку Ю. Кіндзерського, що лише цілеспрямоване зосередження зусиль держави на вирішенні проблем науково-інноваційної системи здатне запустити механізм індустріальної трансформації. У контексті стратегічних завдань євроінтеграції та майбутнього повоєнного відновлення мають бути розроблені й активізовані механізми надання ДД на формування інноваційної інфраструктури в Україні, адаптації економіки до зеленого переходу та участі у глобальній конкуренції через стандартизацію і сертифікацію товарів, і послуг. Якщо до війни в Україні на інноваційні розробки ще виділялися певні кошти, то фінансування інноваційної інфраструктури, лабораторій, їх обладнання було практично відсутнім. В

Україні немає жодної справжньої testbed – відомих в Індустрії 4.0 спеціальних стендів, на яких можна тестувати складні апаратно-програми розробки інтернету речей, штучного інтелекту, цифрових двійників чи інших ключових для промисловості, сучасних технологій. Їх вартість висока для приватних інвесторів (понад 1 млн грн), що визначає потребу державної допомоги у створенні подібних стендів та цільових лабораторій в розвинутих країнах. Вони є ключовими елементами інфраструктури в спеціальних Центрах прикладної експертизи, орієнтованих на ті чи інші прикладні сектори та надання послуг суб'єктам господарювання, зокрема МСП. Окрема категорія таких центрів – це Digital Innovation Hubs (DIHs), яких до війни в Україні було всього 3 (діючих – 2), тоді як в ЄС їх понад 600. Для забезпечення інноваційної спрямованості розвитку України велике значення має формування інноваційних екосистем (таких як Центри 4.0, DIH), що потребує оновлення організаційних моделей ведення бізнесу у напрямі платформізації [1, с.153].

На сучасному етапі розвитку Україна має економічну, екологічну й енергетичну кризи, що загрожує стійкості її економіки. Водночас потреба в подоланні екологічної кризи та необхідність «зеленого» переходу до циркулярної економіки набуває все більшої актуальності у світі. Зростання кількості населення та індустріалізація призводять до виснаження природних ресурсів, забруднення довкілля та зміни клімату. Це актуалізує завдання пошуку нових, більш екологічних моделей економічного розвитку країн. Екоіндустріальні парки (ЕІП) передбачають застосування інноваційного підходу до вирішення економіко-екологічних проблем, оскільки вони об'єднують на одній території різноманітні підприємства, що взаємодіють між собою, використовуючи відходи одних як сировину для інших. Циклічність виробничих бізнес-процесів дозволяє мінімізувати споживання ресурсів, зменшити кількість відходів і забруднень, а також підвищити енергоефективність виробництва. Основу функціонування ЕІП становлять принципи циркулярної економіки. Великі витрати на ЕІП роблять їх занадто ризикованими проектами для приватних інвесторів, тому держава відіграє провідну роль у їх формуванні та підтримці, що обумовлено необхідністю створення нових робочих місць, залучення інвестицій, зміцнення технологічної бази та вирішення екологічних проблем. Усе це посилює значення «зеленого» напрямку в економіці [2, с.35] .

Трансформація економіки у напрямі екології заклала основи для концепції сталого розвитку, що інтегрувала екологічні проблеми у плани соціально-економічного розвитку. Сталий розвиток країни передбачає покращання клімату, вдосконалення життя людей, доступ до освіти, охорони здоров'я, створення робочих місць, забезпечення чистою водою, їжею, енергією, а також відновлення або захист природного навколишнього

середовища. Відповідно актуалізувалося питання фінансування зелених проєктів. Ключову роль у реалізації державної політики сталого розвитку відіграють капітальні інвестиції, адже вони є фундаментальною основою відтворювального процесу, що визначає можливості оновлення основного капіталу, проведення структурних реформ, стійкого довгострокового економічного та соціального розвитку країни [3, с. 8].

Більше того, напрям зеленого фінансування наразі досить активно фінансується у більшості країн. Так, якщо інвестиції у звичайні облігації та акції у 2022 році дещо знизилися, то у облігації та акції ESG спостерігався постійний приплив коштів. Така зміна структури інвестування у цінні папери обумовлена відносно більшою фінансовою привабливістю екологічних інвестицій. Наприклад, у Німеччині прибутковість державних зелених облігацій порівняно з доходами звичайних облігацій із подібними характеристиками знизилася, що означає, що «грініум» досяг рекордних рівнів в абсолютному вираженні [4, с. 20].

Отже, стратегічне перетворення державної допомоги на активний інструмент інтелектуалізації та «зеленого» переходу є вирішальним чинником для забезпечення стійкого розвитку та конкурентноспроможності української економіки в умовах євроінтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрухович Д. Р. Державна допомога суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні : дис. ... д-ра філософії : 051 / Дана Романівна Андрухович ; Мін-во фінансів України, Державний податковий ун-т. – Ірпінь, 2025. – 305 с.
2. Лазаренко Д. О., Белінська Я. В., Папук Д. О. Залучення екоіндустріальних парків у циркулярну економіку: державна підтримка підприємств із переробки продуктів руйнації. Економіка промисловості. 2024. № 4. С. 34-48. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001532616> (дата звернення: 07.10.2025).
3. Белінська Я., Чуницька І. Зарубіжний досвід використання зелених облігацій як джерела фінансування капітальних інвестицій в сталий розвиток. Via Economica. 2024. № 4. С. 7–11. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-4-1>(дата звернення: 07.10.2025).
4. Belinska Y., Chaplygin O. Monetary policy and state assistance measures to business subjects in the green transformation of the economy. Herald UNU. International Economic Relations And World Economy. 2024. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2024-52-2>(дата звернення: 07.10.2025).